

PAVEL HÉNIK

Jaroslav

FIEDOR

S PRSTEM NA SPOUŠTI

Jaroslav

FIEDOR

S PRSTEM NA SPOUŠTI

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Copyright © Jaroslav Fiedor, 2024

Text copyright © Pavel Hénik, 2024

Cover photo © Jiří Šimeček, 2024

Cover design © Daniel Pocar, 2024

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-5291-1 (pdf)

PAVEL HÉNIK

Jaroslav
FIEDOR

S PRSTEM NA SPOUŠTI

TALK

S Jaroslavem Fiedorem se znám ze studií. Ze spolužáků na střední mu nikdo neřekl jinak než Fido a už tehdy v kolektivu určitým způsobem vyčníval. Byl svůj a nebál se jít za svým cílem. Studovali jsme společně Střední lesnickou školu v Hranicích na Moravě a pak ještě jeden rok Lesnickou a dřevařskou fakultu na MZLU v Brně. Potom se naše cesty na dlouhé roky rozešly. Znovu jsme se setkali až po dvaceti letech na třídním srazu. Jak už to bývá, u piva každý povídal o svém životě a Fidovo vyprávění mě obzvláště zaujalo. S palubním střelcem vojenského vrtulníku totiž člověk nerozmlouvá zrovna každý den. Už tehdy jsem si v hlavě začal skládat dohromady námět na román. Od té doby uběhlo dalších deset let, během nichž Fido v armádě vystoupal až na vrchol své kariéry. Následně však zažil poměrně dramatický pád až na samotné dno. O jeho kauze jsem se dokonce dočetl v médiích. Můj spisovatelský zájem o Fida tedy rozhodně neopadl, jenom jsem začal zvažovat, že jeho příběh namísto románu zaznamenám formou rozhovorové biografie.

Jsem rád, že se to podařilo. V knížce, kterou nyní držíte v rukou, je zaznamenán celý Fidův dosavadní život, včetně historek, které budou možná znít až neuvěřitelně. Nezdřáhám se říct, že Fidovy zážitky by vydaly na minimálně další tři životy. Skládají dohromady nejen příběh odvahy a cílevědomosti, ale také neústupnosti a odhodlání postavit se nespravedlnosti. Řada z vás bude Fidův příběh možná vnímat kontroverzně, přesto však rozhodně stojí za přečtení a zamyšlení.

1. KAPITOLA

Mozoly a pot

V prosinci 2023 jsi skončil pracovní poměr v Armádě České republiky. V aktivní službě jsi strávil celkem jednadvacet let. Prošel jsi mnoha funkcemi, absolvoval několik speciálních kurzů, zúčastnil ses pěti zahraničních misí, byl jsi nasazen v náročných bojových operacích. Létal jsi na palubě vrtulníku, kde jsi byl neustále připravený použít proti nepříteli palubní kulomet a v případě nutnosti nasadit při plnění speciálních úkolů i život. Navzdory tomu, že ses stal elitním vojákem a armádním inspektorem, ale tvoje kariéra nakonec zažila strmý pád. Jsi připravený ohlédnout se zpět do minulosti a povídat si bez obalu o všem, co jsi prožil, a současně se u toho zamyslet, jestli to všechno mělo smysl?

Myslím, že v tomto okamžiku připravený jsem. Uvidíme, jestli v průběhu rozhovoru nenarazíme na otázky, které probudí nějaké staré demony, nebo se nedotkneme témat, u kterých zjistím, že bych o nich ještě přece jen chvíli mlčel.

Vzpomeneš si, v kolika letech jsi poprvé zatoužil stát se vojákem?

Určitě už někdy na základce. Byl jsem takový ten klasický kluk, kterého odjakživa zajímalo válčení. Úplně prvotní impuls přišel někdy na začátku osmdesátých let, řekl bych v roce 1983 nebo 1984. Táta tehdy přivezl domů první video-přehrávač. Pamatuji si, že to byla značka Kendo. Z dnešního pohledu je úsměvné, že dálkový ovladač měl kabel. No a jeden z prvních filmů, který jsem viděl, byl *Rambo*. Opravdu si myslím, že právě po zhlédnutí tohoto kultovního filmu se ve mně něco odstartovalo. Celé dny jsem pak běhal s dřevěným kulometem kolem baráku a hrál si na Johna Ramba. Nedlouho potom jsem měl možnost zhlédnout film *Top Gun*, který mě pohltit ještě víc. A odtehdy už jsem z hlavy nikdy nedostal myšlenky na stíhačky, střelení, armádu a tyto věci.

Nikdy jsi tedy jako řada ostatních malých kluků v té době nesnil o tom být kominíkem nebo popelářem?

V šesti sedmi letech o svém budoucím povolání samozřejmě ještě nijak vážně nepřemýšlím. Ale každý si v představách budujeme nějaký klukovský sen. A ve mně se skutečně už v té době spustila touha po uniformě a ta pak už nikdy nešla zastavit. V tomto ohledu jsem měl od začátku jasno.

Co tě na profesi vojáka tak moc fascinovalo? Měl jsi třeba nějaký příklad v rodině?

Doma jsem neměl nikoho, kdo by mi vtiskl armádní příklad. My jsme byli taková netradiční rodina. Svého biologického

otce jsem v té době vůbec neznal. Vlastně jsem dlouho nevěděl, že muž, který mě už od raného dětství vychovával a kterému jsem normálně říkal „tati“, není můj pravý otec. Pracoval jako číšník, a tak jsme neustále žili na horských chatách. Takže pokud se mě ptáš na můj otcovský vzor, tak já jsem ho měl v chlapovi, který narážel bečky, točil pivo a obsluhoval lidi.

Jako dítě jsi vyrůstal v socialismu. V té době státní propaganda věnovala armádě velkou pozornost. Branná výchova se probírala už na základní škole. Vzpomínám si, že pár kluků z naší třídy se chtělo stát pohraničníkem. Myslíš, že tě to období také nějak ovlivnilo?

Nechci, aby to vyznělo, že nějak propaguju socialismus nebo že se toho tehdejšího zřízení zastávám, ale tahle knížka má být příběhem o tom, jak jsem to tehdy jako kluk cítil. Takže musím přiznat, že ta všudypřítomná vojenská nalejvárna určitě pozitivní roli sehrála. Už na prvním stupni základní školy jsem se účastnil branného závodu, který se jmenoval „O partyzánský samopal“. Soutěž měla vědomostní a praktickou část. Běhali jsme po lese a po loukách, házeli jsme gumovým granátem na cíl a stříleli ze vzduchovky do terče. Tyhle závody mě tehdy neskutečně bavily a určitě mě hodně formovaly.

*Zcela jistě jsi také zažil cvičení civilní obrany,
kdy se trénovalo na útok chemickými
nebo jadernými zbraněmi...*

Tak tím si v té době prošel asi každý žák. Možná to bude trochu kontroverzní, ale dovolím si tvrdit, že dnes takové hry ve školních osnovách chybí. Nemyslím, že nám ty nácviky nějak uškodily. Naopak. A navíc nás to všechny bavilo. Když ve škole začal zvonit cvičný poplach, všichni jsme rychle zavřeli sešity, každý si nasadil svoji plynovou masku a poslušně jsme se seřadili do dvojstupu u dveří. Pak jsme se šli po schodech do školního krytu. A co myslíš, že se stalo, když se celá třída desetiletých děcek ocitla ve sklepě s brambory? Propukla velká zábava, smáli jsme se a honili se mezi pytli.

*Chodili k vám do třídy také mladí
vojáci, aby vás nalákali do armády?*

Samozřejmě že ano a tyhle návštěvy mě zasáhly ještě víc. Začali nás navštěvovat na druhém stupni, když už byla naše rodina přestěhovaná v Kroměříži. Do třídy k nám chodili studenti středních a vysokých vojenských škol. Měli na sobě uniformy, což se mi hrozně líbilo. Jasně, bylo to cílené rekrutování, ale tímto způsobem si i dnes pomáhá každý druhý stát. Jednou nás navštívil i absolvent přímo naší základní školy a říkal: „Studuji na vojáka na vojenské škole, je to super, přidejte se k nám i vy.“ Vzpomínám si, že jsem toho kluka strašně obdivoval.

Vojáci nás taky pozvali na kroměřížské letiště, kde nás učili střílet ze vzduchovky. Nechali nás si vystřelit i ze samopalu vzoru 58 – samozřejmě jenom slepými náboji, správně řečeno cvičnými. Po střelbách jsme si na památku

posbírali nábojnice. Taky kvůli nám občas vystřelili signální světlice nebo odpálili dýmovnice a my jsme pak z těch světlic honili po poli hedvábné padáčky. Chytit padáček ze signálky byl jeden z nejlepších zážitků. Tyhle zkušenosti nás kluky hodně formovaly. Většinu z nás to bavilo a nevzpomínám si, že by mezi námi byl někdo, kdo by byl z těchto aktivit vysloveně otrávený.

*Když tě vojenství tak bavilo,
proč jsi ho nakonec nešel studovat?*

To vím naprosto přesně. Jak jsem už naznačil, od útlého dětství až do páté třídy mí rodiče pracovali na různých horských chatách. Máma tam vařila a otec dělal provozního a číšníka. Takže od svých tří let jsem byl v podstatě pořád v lese. Když jsme pak bydleli na Bunči na Chřibech, mým vzorem se stal pan hajný Brychta, což byl místní lesník, takový sympaták s plnovousem, co nikdy nepil alkohol ani nekouřil. Pokaždé když se vracel z revíru, zastavil se u nás na večeři a na coca-colu a přitom mi vyprávěl spoustu věcí o pěstování lesa a těžbě. Naše horská chata stála prakticky uprostřed polesí, takže kolem nás pořád jezdili lesáci, taxátoři, těžaři, koňáci a řidiči odvozních souprav. V televizi v té době navíc dávali seriál *Přátelé Zeleného údolí*, který jsem samozřejmě zapáleně sledoval. Takže touha studovat lesnictví postupně převážila nad touhou stát se vojákem. Když tedy přišel čas volby budoucího povolání, podal jsem si přihlášku na Střední lesnickou školu v Hranicích na Moravě.

*Ani na lesnické škole tě však vojenství nepřestalo
přitahovat. Vzpomínám si, že ses účastnil soutěže
Středoškolská odborná činnost s prací, která měla
vojenskou tematiku. O čem jsi tehdy psal?*

To byla takzvaná Sočka a šlo v ní o sepsání takové jedno-
dušší bakalářské práce na vybrané téma. Už na druhém
stupni ZŠ jsem propadl knížkám o letcích z druhé světové
války. Hltal jsem Františka Fajtla, Jiřího Osolsobě, přečetl
jsem *KX-B neodpovídá* od Aloise Šišky, *Velký cirkus* od Pi-
erra Henriho Clostermanna a spoustu dalších. Byl jsem taky
zapálený do lepení modelů letadýlek. Znal jsem všechny
Spitfiry, Hurricany, Focke-Wulfy a Messerschmitty a vojen-
skou historii druhé světové války jsem uměl odříkat zpa-
měti odpředu dozadu. Tedy ani moje SOČ se nemohla týkat
ničeho jiného, přestože jsem studoval na lesárně. Od míst-
ních chlapů jsem se dozvěděl o dvou sovětských bombar-
dérech Petljakov, které po druhé světové válce při návratu
do Sovětského svazu havarovaly na hřebeni Chřibů, blízko
nejvyššího vrcholu Brdo. Začal jsem o tom leteckém neštěstí
sbírat informace a průběžně jsem chodil do lesa ta letadla
vykopávat. Našel jsem nejen spoustu plechů a nábojů, ale
také lidských kostí.

*To zní skoro jako archeologický výzkum.
Ty tělesné ostatky se pak poslaly
zpátky do Sovětského svazu?*

Bohužel, mé snažení skončilo míň romanticky. V té Sočce
jsem podle výpovědí pamětníků zrekonstruoval celý příběh
a text jsem doplnil fotodokumentací. Vyhrál jsem sice okres-
ní, nebo dokonce krajské kolo, ale to bylo vše. Na začát-
ku devadesátek sovětská armáda nebyla z pochopitelných

důvodů zrovna populární, takže zájem o moji práci rychle opadl. Vzal jsem tedy dvě papírové krabice, do jedné jsem uložil ty kosti a do druhé jsem schoval zajímavé artefakty, jako byl řemínek od hodinek nebo vyznamenání. Vše jsem uschoval do sklepa a doufal jsem, že příběh zapomenutých letců zase jednou ožije. Jenže v roce 1997 se přivalila povodeň, která nám zaplavila celý sklep. V té době jsem byl zrovna na vojně, takže vodní živel si s sebou spolu s máminými zavařeninami vzal i ty tělesné ostatky pilotů. A bohužel zmizela i ta svázaná Sočka. Asi před patnácti lety jsem totiž jediný vytištěný exemplář půjčil někomu v práci a nevím, u koho nakonec skončil. Tak třeba se o mé práci o dvou ztroskotaných letadlech dotčný dočte v této knize a vrátí mi ji.

Chtěl ses po střední škole stát lesníkem?

Po maturitě jsem chtěl pokračovat ve studiu, takže mé kroky se ubíraly na Mendelovu lesnickou a dřevařskou univerzitu v Brně. Výhodou bylo, že se nás spolužáků z Hranic na lesnickou fakultu hlásilo více. Za všechny kamarády ze studií musím zmínit alespoň svého výborného spolubydličího Standu Kročila. V prváku na vysoké jsme prožili neskutečný rok svobody – pařeb, večírků, nočních rozjezdů šalinou, lesních brigád... a také občasného studia. Tomu jsme se však se Standou nevěnovali v takové míře, aby to stačilo na absolvování prvního ročníku. V mém případě problém přišel s matematikou, kterou jsem nezvládl ani napočtvrté, a studium jsem byl nucený v září 1996 předčasně ukončit. Prakticky okamžitě jsem se zařadil do pracovního procesu a nastoupil jsem jako řidič do firmy Ledoexpers, kde jsem rozvážel zmrzlinu a mražené výrobky. Dlouho jsem tam ale nežůstal. Za pouhé tři týdny mi přišel povolávací rozkaz k výsadkářům, čímž začala moje nová životní etapa.

*Bral jsi základní vojenskou službu
vážně, nebo jsi měl v úmyslu jen tak
proplout, jak se to tehdy dělávalo?*

Já bral vojnu smrtelně vážně od úplného začátku. Už když jsem šel k odvodové komisi na okresní vojenskou správu v Kroměříži, což bylo někdy ve třetáku na střední, měl jsem zcela jasno, že chci sloužit u výsadkářů. Primárně jsem chtěl do Prostějova ke speciálům, což se mi bohužel nepodařilo. Dobrovolně jsem se tedy přihlásil do Chrudimi, kde tehdy nově vznikal 43. výsadkový prapor, který byl součástí 4. brigády rychlého nasazení. Tato jednotka byla v té době velice popularizovaná a já jsem hrozně toužil stát se součástí speciálních sil. A tohle mé přání se mi nakonec splnilo. Na povolávacím rozkazu bylo napsané to mé vytoužené VÚ 1837 – první výsadková rota. Byl jsem přijat k elitnímu útvaru brigády rychlého nasazení. Originál toho povolávacího rozkazu mám schovaný dodneška. K výkonu základní vojenské služby jsem nastoupil 1. října 1996. Mnohým mým vrstevníkům se doručení povolávacího rozkazu zhroutil svět, kdežto mně se tím splnil sen o nošení červeného baretu a skákání na padáku.

*Podle tvého klukovského zapálení
do letadel bych tě spíš tipoval
na letce než na výsadkáře...*

Jak už jsem naznačil výše, o létání jsem měl extrémní zájem už na druhém stupni základní školy a mým tajným snem bylo stát se vojenským pilotem. Takže už od čtrnácti let jsem dychtivě obcházel kroměřížský aeroklub a zjišťoval si, co je potřeba k tomu, aby člověk mohl létat. Paradoxně je v jistém ohledu snazší získat pilotní průkaz na

větroně než dostat řidičské oprávnění na auto. Řidičák na osobák ti dají až v osmnácti, kdežto létat na větroni můžeš už od patnácti.

*Už z podstaty mi létání přijde mnohem
složitější než ježdění po silnici.*

To opravdu nechají létat patnáctileté děti?

Přípravu můžeš zahájit dokonce dřív. Já jsem začal chodit do aeroklubu na brigády už ve čtrnácti, a hned jak to šlo, jsem započal základní teoretický výcvik, takzvanou elementárku. Teorii nás tehdy učil pan Vlastimil Rakušan. Měli jsme přednášky o navigaci, meteorologii a konstrukci letadel. Kurz končil testem. Mým oblíbeným praktickým instruktorem byl Mirek Rakušan, který dodnes létá jako civilní zalétávací pilot. První seznamovací let na větroni L-13 Blaník jsem měl možnost zakusit hned následující jaro. Tuhle událost považuji za další důležitou životní metu. Poprvé jsem se vznesl do vzduchu!

K té „slavnostní“ příležitosti jsem si v bazaru sehnal nějakou starou kombinézu. Dost možná byla tankistická, ale to mi nevadilo, protože byla zelená a vypadala krásně autenticky. Navíc jsem si na ni přišil letecký odznak, který tvořila křídla s mečem. Takto odekorován jsem hrdě nakráčel na letiště. Když mě v té zelené kombinéze uviděl jeden z mých instruktorů, řekl mi: „Tak ty seš jasná guma, z tebe nic jiného nebude.“ Ale já jsem to nebral jako urážku. Naopak, byl jsem na ten odznak hrozně hrdý a cítil jsem se, jako bych už byl pilot, byť jsem měl za sebou teprve první zkušební let. Hlava patnáctiletého kluka ty souvislosti bere trochu jinak. Moje letecká kariéra na větroni trvala asi tři roky a celkem jsem nalétal okolo sto padesáti hodin. Pak mi ale začalo studium na vysoké škole, kromě pařeb se do

mého života taky dostavily holky a nakonec přišlo i seznámení s mou budoucí ženou Adrianou. Hodnoty se mi tedy trochu zpřeházely a létání na Blaníku šlo stranou.

Vraťme se ale ještě k tvé základní vojenské službě. Jak s odstupem času ten rok základáka hodnotíš? Myslíš, že bez vojny by ses nestal profesionálním vojákem?

Těžko odhadovat, jak by to všechno dopadlo, kdybych si neprošel výcvikem výsadkáře. Faktem však je, že mě vojna neskutečně zformovala. Ohromně jsem si to celou dobu užíval a byl to pro mě jeden z nejlepších roků mého vojenského života. Učili jsme se práci s mapou, provádět průzkum, instalovat různé léčky, včetně výbušných nástrah. Trénovali jsme taky boj muže proti muži, učili jsme se základy musada. Létali jsme vrtulníkem, odkud nás házeli na přizemní výsadky na zem i do vody. Mohli jsme skákat na padáku. Stříleli jsme ze všeho možného, včetně pancéřovek RPG-7 nebo granátometu AGS. Byla to zkrátka šílená a nádherná jízda, a navíc se tam utvořila opravdu super parta.

Jak to popisuješ, tak to zní jako prázdniny pro velké kluky. Já měl za to, že u výsadkářů to byla neskutečná dřina, nebo se pletu?

Ze začátku ten výcvik samozřejmě dost bolel a po fyzické stránce to bylo to nejhorší, co jsem do té doby zažil. Nikdy nezapomenu na první tři měsíce, kdy jsem byl převelený do Pardubic. Budíček byl v pět hodin ráno a následovala brutální rozcvička v trenkách a tričku. Myslím, že každý z nás si na začátku trochu pobřečel do polštáře a že jsme

si všichni uchovali v paměti jména našich „starých“, kteří nás fakt dost týrali. Každý, kdo si tím prošel, určitě nikdy nezapomene na ty obrazně řečeno spálené plíce po náročných ranních bězích a překážkových drahách a na stržené mozoly z lomeného žebříku, po kterém jsme donekonečna ručkovali nahoru a dolů. Naše fyzička však šla neskutečně rychle nahoru. Rozcvičky, při kterých jsme na začátku brečeli a plivali krev, jsme si před návratem do Chrudimi mazali na chleba. Na našem domovském praporu pak samozřejmě kruté budíčky v pět ráno s rozcvičkami pokračovaly. Bylo to zase o něco těžší, protože naši chrudimští staří si nás chtěli taky vychutnat, a chvíli tak zase trvalo, než jsme si zvykli na ty žabáky, kačáky a nekonečné běhy okolo buzeráku.

*Dostal ses na konci vojny do takové
formy, že sis mohl říct: teď už mě
žádný trénink nerozhodí?*

Na tohle téma mám úsměvnou historku. Tři týdny před odchodem do civilu, když už jsme byli staří mazáci, jsme na šňůrkách na baretu nosili navlečené korálky. Byl to takový mazácký výstřelek, který neodpovídal vystrojovacím předpisům. Ale kdo to má za „jednadvacet“, tak už je „stará máza“ a může si dovolit leccos. A v těch dnech jsem v Chrudimi na buzeráku potkal nějakého nadporučíka, kterého jsem do té doby nikdy neviděl. Když jsem ho míjel, za chůze jsem ho pozdravil a šel dál. A pak jsem uslyšel: „Pane svobodníku, vraťte se!“ Tak jsem okamžitě přiklusal zpátky a zahlásil se mu. Hned na mě spustil: „Pane svobodníku, co ty korálky na tom baretu?“ Já jsem mu suverénně odpověděl: „Pane nadporučíku, mám to za jednadvacet, nehrotte to.“ A téhle věty jsem vzápětí hořce litoval. Řekl mi, že mám

pět minut na to, abych k němu doběhl v taktické ústroji. Chápej, z toho chlapa šel opravdu strach a nekompromisní respekt. Měl takový ten tvrdý, žoldácký ksicht, myšleno v dobrém slova smyslu. S hrůzou jsem běžel na rotu, vzal jsem si výsadkovou torbu, řemení, lopatku a valil jsem zpátky. No a on si mě pak na tom buzeráku doslova podal. Nechal mě donekonečna běhat kolem placu, a byť jsem měl velmi dobrou fyzickou, strašným způsobem mě zničil. Když jsme skončili, řekl mi: „Tak co ty šňůrky?“ Okamžitě jsem ty korálky serval a s naprostou hrůzou z toho člověka jsem se odporoučel na rotu.

Zjistil jsi pak, co to bylo za nadporučíka?

Jednalo se o jistého nadporučíka Opatu, který se zrovna vrátil z důstojnického kurzu v USA, kde strávil prakticky celou naši vojnu. Později se z něj stal náčelník generálního štábu. Během mé kariéry jsme se ještě mnohokrát setkali, mimo jiné také v Afghánistánu, kde sehrál klíčovou roli v jedné kauze, do které jsem se nevědomky namočil. Je to velmi dobrý důstojník, na kterého velmi rád vzpomínám. Dodneška se s panem generálem Opatou přátelíme. Vždycky se chlubím, že si tykáme na padesát procent: on mně jo, já jemu ne.

Další tvoje splněná životní meta byl asi seskok na padáku. Pamatuješ si, kdy to bylo a jak ten seskok probíhal?

Konkrétní datum bych musel dohledat v kartě výsadkáře, ale bylo to určitě až někdy na jaře v roce 1997, tuším, že v červnu. V Pardubicích jsme měli odborný kurz, který

sice zahrnoval všeobecnou část, jako například rozebírání a skládání zbraní, ale hlavně byl zaměřený na získání vojenského řidičského průkazu. Vlastní výsadkářský výcvik mi začal až po návratu do Chrudimi v druhé půlce vojny. Svůj první seskok si vybavuji díky fotkám, které jsem po letech vyndal z šuplíku. Jména všech kluků z našeho výsadku si už nepamatuji, ale Petra Mácala a Vaška „Taklberyho“ Rybníčka poznám naprosto bezpečně. Pak někdo řekl: „Honem, ještě poslední fotku před seskokem!“ Vzápětí s ohlušujícím řevem přistála sedmnáctka, jak jsme říkali vrtulníku Mi-17, silou se do nás opřel teplý vzduch od rotoru a náš výsadkový instruktor Míra nás hnál do mašiny.

Pak už to šlo poměrně rychle. Než jsem si uvědomil, že se chystám dobrovolně vyskočit z vrtulníku, už jsem stál zakotvený na výsadkovém laně a blížil se ke dveřím. Dole pode mnou jsem viděl letiště, malé domky ve Slatiňanech a cáry mraků. Zavřel jsem oči a vyskočil. Žádná kontrola terénu, žádné počítání 121, 122, 123, jak nám na cvičišti vtlokal do hlavy Míra. Trhnul jsem za uvolňovač. Pořád jsem měl zavřené oči. Trochu mě postihla panika. Pode mnou už jen šest set metrů a pak zem. Z hrdla se mi vydrálo: „Kurvááá!“ Pak jsem konečně ucítil škubnutí v ramenou a nade mnou se objevil maskáčový vrchlík padáku OVP-80. Kolem se vznášeli ostatní nadšení kluci. Hulákali jsme po sobě jako malí. Když tak nad tím přemýšlím, vždyť jsme svým způsobem malí byli. Bylo nám pouhých devatenáct. Dosekok na plochu už byl brnkačka, následoval víceméně povedený parakotoul, stáhnutí šňůr, sbalení padáku do brašny a poklus k nejbližšímu kámošovi podělit se o dojmy.

Pak přišly další seskoky – se zbraní, s batohem, se záložákem, v noci, do vody. Byla jich spousta. Ale ten první, ten je jako první sex s holkou – člověk na něj nikdy nezapomene.

*V kontextu dnešní doby, když prakticky za našimi
humny probíhá válka na Ukrajině, myslíš, že byla
chyba zrušit povinnou vojenskou službu?*

Za sebe řeknu, že to byla velká chyba. Je to ale názor vojáka, který u armády sloužil jednadvacet let a bavilo ho to. Určitě se najde spousta oponentů, kteří budou argumentovat tím, že přece nemůžeme nikoho nutit nosit zbraň, bojovat a nasazovat život. Budou se ohánět, že máme demokracii a že si tedy každý může dělat, co chce. Jenže pokud si v případě napadení nepřítelem tu naši demokracii neubráníme, tak na ni nemáme právo. Česko disponuje třicetitisícovou armádou, což je počet, který rozhodně neochrání deset milionů obyvatel. Připravovat se k obraně vlasti by mělo být povinností každého z nás.

Takže i žen?

Dnes už jsou v armádě samozřejmě i ženy a mají v ní nezastupitelné místo. Nicméně si úplně neumím představit základní vojenskou službu pro ženy, jakou mají třeba v Izraeli. Tak daleko u nás ještě nejsme. Problémem není jen to, že nedisponujeme dostatečnou zálohou mužů, kteří umí ovládat moderní zbraně a vojenskou techniku. Zrušení vojenské služby mělo za následek i to, že mladí kluci už dnes tolik nevydrží. Nám tehdy vojna zformovala fyzickou a psychickou kondici, ale také nás vedla k odpovědnosti a pořádku. To je něco, co v dnešní společnosti chybí. Je to však bohužel obecným fenoménem této doby. Spousta čtenářů si teď určitě říká, že mluvím jako „guma“ nebo jako „starej fotr“. Mně je v tuto chvíli čtyřicet sedm let. Když dnes přijdou mladí kluci k naší jednotce na výběrovky, tak co se týče fyzické připravenosti, já jako ten „starej fotr“ si

mnohé z nich namažu na chleba, přestože jim je o dvacet let méně než mně.

Myslíš, že jeden rok takového intenzivního výcviku stačí na to, aby se z dvacetiletého kluka stal bojeschopný výsadkář, který by mohl být nasazený v týlu nepřítele?

To je dost těžká otázka. Pouhý rok výcviku je lepší než půl-rok, ale například tři roky jsou zase lepší než jeden rok. Být dobrým vojákem se člověk učí celý život. Ne vždy je ale na pořádný výcvik čas. Známe to z historie a vidíme to i v novodobých konfliktech, kdy někomu pouze ukážou, jak se dává do pušky zásobník a jak se natahuje, a pak mu řeknou: „Běž!“ A on jde a vůbec neví, co ho na bojišti čeká.

My jsme měli ten roční výcvik hodně kvalitní. Byli jsme mladí, hodně jsme vydrželi a myslím, že nám to dalo dobrý základ pro reálné bojové nasazení. Když jsem v září 1997 končil vojnu, tak se na Doupově zorganizovalo cvičení s velkým taktickým námětem na úrovni celého praporu. Byly to ostré střelby, do prostoru se skákalo na padáku a následoval noční přesun na místo plnění úkolu. Celé jsme to úspěšně zvládli. Ale i to nejlépe zorganizované cvičení se dá dost těžko srovnávat s reálným válečným nasazením. V té době to bylo těsně po konfliktu v Jugoslávii, který přinesl úplně nový typ války. Z Bosny už se do Chrudimi vraceli někteří příslušníci našeho útvaru v rámci mise IFOR (*The Implementation Force*) a další tam byli vysíláni na začínající misi SFOR (*The Stabilisation Force*). Ti kluci odtamtud přicházeli s absolutně novými zkušenostmi. A právě v souvislosti s SFOR jsem měl už za pár měsíců možnost na vlastní kůži poznat, že na skutečnou válku tě nepřipraví v podstatě nic.

*Co tě přimělo, aby se z tebe
stal profesionální voják?*

Po tom nádherném roce v Chrudimi, kdy jsem poprvé okusil vůni střelného prachu a zažil svištění šňůr otevírajícího se padáku, mi vlastně bylo skoro líto, že musím jít do civilu. Nicméně ne zas až tak moc, abych to takzvaně podepsal, což mi tehdy nabízeli. Navíc jsem si v té době začal psát se svou nynější ženou a touha být s ní v ten okamžik předčila všechno ostatní. A tak jsem se po vojně na chvíli vrátil k práci zmrzlináře a posléze jsem začal pracovat jako ostraha v bance. Současně s tím jsem však nepřestal koketovat s myšlenkou zúčastnit se zahraniční operace v Bosně, o které se na konci vojny v Chrudimi hodně mluvilo. Po odchodu do zálohy jsem si tedy na vojenské správě v Kroměříži podal přihlášku do služby v mírových silách SFOR, které působily na území bývalé Jugoslávie. Asi po půl roce mi přišlo vyjádření, že mě zařadili mezi čekatele, a že pokud můj zájem stále trvá, mám se dostavit, abych absolvoval kolečko psychologických vyšetření, fyzických testů, zdravotních prohlídek a pohovorů. Mé nasazení v zahraniční operaci na území bývalé Jugoslávie tímto okamžikem dostalo reálný rozměr.

2. KAPITOLA

Bosenské trauma

*Kromě tebe nemám ve svém okolí nikoho,
kdo by se dobrovolně hrnul do války.
Co tě tam tak táhlo?*

Jenom ta představa, že letím letadlem někam na misi, mi sama o sobě připadala jako obrovské dobrodružství. To někomu může znít dost podivně, ale musíš vzít v potaz, že mi tehdy bylo dvacet let. Z Chrudimi jsem byl v dob-
rém slova smyslu „nakrmený“ spoustou historek z Bosny a já jsem zkrátka hrozně chtěl něco podobného zažít. Na-
víc v Jugoslávii už tehdy válka v pravém slova smyslu tři roky nebyla.

*Jakou roli při výběru adeptů do SFOR hrálo
to, že jsi absolvoval vojnu u výsadkářů?*

To přesně nevím, ale určitě se do mého osobního spisu v rámci výběru dívali, aby si ověřili, jakou mám odbornost a na jaké funkci jsem byl. Bral se ohled taky na řidičská

oprávnění. To je často mylný pohled laiků, že do války jezdí jenom „bojovníci“. Na misích je totiž potřeba řada dalších profesí, jako jsou mechanici, kuchaři, spojaři nebo řidiči cisteren, bez kterých by žádná mise nešla uskutečnit.

Prošel jsi pak nějakým speciálním výcvikem?

Nazval bych to spíš speciální přípravou, která byla zaměřena na vše, co nás tam venku mohlo potkat. Tenhle výcvik samozřejmě museli absolvovat všichni. Naše jednotka měla vystřídat stávající jednotku v Bosně. Posbírali nás doslova z celé republiky, prapor tehdy stavěla kroměřížská brigáda. Vybrali jak profesionální vojáky, kteří v armádě normálně sloužili, tak nás záložáky, kteří měli za sebou jen základní vojenskou službu. Vznikla tak jedna funkční jednotka, která měla svoje družstva, čtyři roty a velitele. Velel nám tehdy pan podplukovník Pražan.

Několik měsíců před vysláním na zahraniční operaci v Jugoslávii jsme už byli přijati do pracovního poměru a asi měsíc a půl jsme se věnovali secvičení a přípravě před vysláním na misi v srpnu 1998. Výcvik probíhal ve vojenském prostoru Boletice. Kromě toho, že jsme tam hodně cvičili jízdu v terénu, jsme si samozřejmě taky ze všeho možného zastříleli, hodili jsme nějaké granáty a pod konkrétním taktickým námětem jsme se připravovali na naše nasazení. Velká pozornost byla věnována zvládnutí minového nebezpečí, protože největší hrozbou byly právě vsudypřítomné miny. Probírali jsme tedy teorii minových polí a museli jsme znát všechny druhy min, které se na území bývalé Jugoslávie v našem operačním prostoru nacházely. Do Bosny jsem odlétal jako střelec z kulometu družstva, takže nábojů jsem v rámci přípravy vystřílel mraky. Prostě další úžasná jízda.

*Neměl jsi strach, když jsi věděl, že se chystáš
do míst, kde můžeš přijít o život?*

Právě že vůbec. Já jsem se na to tak strašně těšil, že jsem spíš cítil nedočkavost. S odstupem času to jako otec vidím samozřejmě dost odlišně. Když bych si dnes jako rodič představil, že můj třiadvacetiletý syn Dominik jede do míst, kde jsou nastražené miny, tak bych asi úplně rád nebyl. Až dnes se také dokážu plně vcítit do mojí mámy, která mě v té době od mého rozhodnutí jet do Bosny neskutečně zrazovala. Jenže tehdy neexistovala síla, která by mě zastavila.

Dokonce ani síla tvojí holky?

Tehdy jsem už chodil s mou pozdější manželkou Adrianou. Ta rozhodně nebyla ráda, že mám v úmyslu jet do Bosny. My chlapi jsme se na tu misi těšili, takže v tomto ohledu jsme ten odjezd měli jednodušší, kdežto naše partnerky brečely a nechtěly nás pustit. Žádná dvacetiletá holka nechce na devět měsíců přijít o svého kluka. Je potřeba si uvědomit, že v roce 1998 téměř neexistoval dostupný internet a mobilní telefon skoro nikdo neměl. Když jsem se pak po tři čtvrtě roce vrátil, tak co se technického pokroku týče, strašně moc se toho změnilo. Připadal jsem si, jako bych se vrátil odkudsi z pravěku, kde se ještě volá z telefonního automatu na kartu. Dopisy chodily z Česka na základnu dva až tři týdny, a ne všechny dorazily nebo přišly v nesprávném pořadí. Proto jsme je číslovali. Když je ti dvacet, jsi do někoho zamilovaný, ale nemůžeš si s ním každý den telefonovat a dopis se doručuje tři týdny, tak to odloučení je opravdu těžké.

Ale váš vztah to odloučení přežil, ne?

V podstatě přežil, i když to samozřejmě bylo těžkých devět měsíců. Jak to jen šlo, snažili jsme si co nejvíce volat. Na telefonní automat se stály fronty, přestože spojení bylo na dnešní poměry neuvěřitelně drahé. Jedna minuta hovoru vyšla zhruba na šedesát korun, na což padla skoro celá karta. Jenže těch šedesát korun mělo tehdy jinou hodnotu než dneska. Já jsem v rámci České republiky jako kulometník vydělával šest tisíc pět set korun měsíčně. V přepočtu by tedy ta karta na jednu minutu volání vyšla dnes asi na šest set korun. Takže si představ, že si nejdříve vystojíš dlouhou frontu a pak máš k dispozici jednu takhle drahou minutu hovoru. Už víc než měsíc se nevidíš se svojí holkou a máš zhruba šedesát nebo osmdesát vteřin na to, abyste si povykládali. Vyžadovalo to přísnou komunikační disciplínu. Protože jenom co si řeknete: „Ahoj miláčku, pořád tě miluju a mám se dobře. Co ty?“, „No já se mám taky dobře a taky tě pořád miluju,“ půlminuta je pryč. Rozhodně nebyl prostor na nějaké vykecávání. Člověk si ten telefonát skoro musel připravit dopředu, aby tu minutu využil smysluplně, a kolikrát jsme se ani nestačili rozloučit a píplo to. Dobré bylo, že během těch devíti měsíců jsme měli nárok na jednu čtrnáctidenní dovolenou. Tři dny z toho sice vzala cesta, ale pak člověk mohl být zhruba deset nebo jedenáct dní doma.

Kde přesně jsi v Jugoslávii byl?

Přistáli jsme v Záhřebu, kde nás naložili na nákladní tatry, a jeli jsem přes Chorvatsko až na naši mateřskou základnu v Bosanske Krupě, což je město poblíž Bihaće v Bosně a Hercegovině.

Jak už jsme zmínili, válka tam v té době už před několika lety skončila. Co tedy bylo úkolem mise SFOR?

Válka v Bosně a Hercegovině trvala od 6. dubna 1992 do 14. prosince 1995. Byl to nejhorší ozbrojený konflikt v Evropě od konce druhé světové války, poznamenaný mnoha válečnými zločiny, které páchaly všechny strany. Já jsem do Bosny přiletěl v srpnu 1998, tedy bezmála tři roky po ukončení konfliktu. Situace však ani tehdy ještě nebyla úplně stabilní. Naším úkolem bylo střežit vymezený prostor od povědnosti a zejména udržovat klid mezi znepřátelenými etniky, tedy mezi Bosňáky a Srby. Fungovali jsme tak jako nezávislá bezpečnostní složka, která měla zabránit případnému rozhoření etnických nepokojů. Jak už vyplývá z názvu SFOR, naším úkolem bylo stabilizovat válkou zničenou zemi a pomoci ji vrátit zpátky do alespoň trochu normálního života, což nebylo zas tak úplně jednoduché.

Jaké nesnáze jste museli překonávat?

Největším problémem byly ty nevybuchlé miny. Každou chvíli k nám na bránu základny přišel někdo z řad civilistů nebo od místní policie s tím, že se někde našla mina. Okamžitě k tomu vyjížděli naši pyrotechnici, aby miny likvidovali. Dále jsme se účastnili operací zaměřených na sběr nelegálně držných zbraní, kterých byly mezi lidmi spousty. Cílem bylo úplné odzbrojení civilistů. Často jsme také místním pomáhali se zdravotní péčí. Pamatuju si třeba na případ, kdy jedno dítě těžce zranila mina a naši ho jako první ošetřovali. Často měla naše pomoc úplně obyčejný, civilní rozměr, třeba když jsme místním neoficiálně pomohli naším „bévépéčkem“ – což je hovorový název pro

BVP 2, bojové vozidlo pěchoty s 30mm kanónem – roztáhnout traktor, který nechtěl naskočit. Nebo jsme čas od času dali chudým dětem nějaké jídlo a bonbony. Díky tomu jsme s místními navazovali poměrně přátelské vztahy a dávalo to naší misi takový lidský rozměr.

Na tomto místě taky nemůžu nezmínit i to, že k naší základně neodmyslitelně patřili místní toulaví psi. Jeden z nich se dokonce stal jakýmsi naším maskotem. Říkali jsme mu Bílý, přestože měl celý kožich strakatý. Byl to válečný invalida. Jednu packu měl znetvořenou, takže v podstatě chodil jen po třech. Bílý s námi strávil celou misi, měl na základně speciální místo s vlastním pelíškem, a dokonce dostal přidělený i svůj baret. Když naše mise končila, těžko jsme ho opouštěli. Tihle psi maskoti se předávali z generace na generaci, my jsme Bílého zdědili po jednotce před námi a stejně tak jsme ho pak předali jednotce, co přišla po nás.

*Zažil jsi s místními i nějaký konflikt,
kdy byste museli třeba použít zbraně
nebo jimi aspoň vyhrožovat?*

Takto vyhrocené situace se v té době už moc neděly. Ti lidé už měli války dost. Ale co se týká střelby, tak té jsme tam zažili víc než dost. Byl to však takzvaný happy shooting. Je potřeba si uvědomit, že tyto jižanské národy některé události slaví po svém. Speciálně svatby. Na takové typické muslimské svatbě se průměrně spotřebuje šestnáct koz, sedm beranů, osm slepic, dvacet kilo rýže, třicet kilo čaje a k tomu asi tak tisícovka nábojů ráže 7 × 62 a dva tisíce nábojů do dalších různých zbraní. Tohle je takový běžný rozpočet na svatební hostinu, samozřejmě řečeno trochu s nadsázkou. Ale toho střelení do vzduchu na svatbách

a oslavách tam bylo opravdu hodně. Nikdy se však nestalo, že by někdo použil zbraň proti nám jako akt násilí.

Válka v Jugoslávii je nechvalně známá svou brutalitou. Byl jsi s nějakými takovými zločiny přímo či nepřímo konfrontován?

Hrůzostrašných vyprávění jsme slyšeli bezpočet a mnohé ve mně zůstaly až dodneška. V tom určitě nejsem sám, protože tu explicitní brutalitu jen tak z paměti nevymažeš. Dopředu tedy čtenáře varuji, že následující pasáž může někomu přivodit nevolnost.

Vyslechli jsme si například příběh o odzbrojení, kdy vojáci vesničanům řekli: „Odevzdejte zbraně, nic se vám nestane.“ Takže lidi ty zbraně odevzdali. Jenže pak tam vlítly ozbrojené jednotky protivníka a děly se šílené věci. Sehnali obyvatele vsi na hromadu, vybrali si jednu těhotnou holku a začali ji kolektivně znásilňovat. Pak jí z břicha vyřízli dítě a nutili jejího manžela, aby tomu ještě živému dítěti ukousal ruce. On se tomu samozřejmě bránil, ale ti ozbrojenci stříleli jednoho vesničana za druhým, dokud ten naprosto psychicky zdevastovaný chlap skutečně nezačal jíst ruce tomu novorozenci, zatímco vedle krvácela jeho manželka, které nakonec do vagíny strčili ákáčko a zmáčkli spoušť.

Kdybych některé věci neviděl na vlastní oči na videozáznamech, co se nám dostaly do rukou, nebo neslyšel od lidí, kterým se skutečně staly, tak bych jim jen těžko mohl uvěřit. Dodneška mám schované videokazety natočené v městečku Vukovar, které zachycují naprosto brutální násilí, jako například přibíjení dětí zaživa na vrata nebo opékání chlapů na ohni. Za nás už se takové zločiny neděly, ale ono to stačí vidět jen na tom videozáznamu, aby tě to poznamenalo na zbytek života.

Jak ses k takovým videokazetám dostal?

Od bosenských vojáků, se kterými jsem se seznámil při patrolách. Naučit se místní jazyk pro mě tehdy nebylo tak těžké. Srbochorvatština je hodně blízká češtině, takže jsme se dorozuměli docela dobře. Ty videokazety jsme s nimi vyměnili za cigarety a alkohol, což bylo mezi vojáky takové klasické platidlo.

Člověk by řekl, že to je důkazní materiál pro mezinárodní soudní tribunál, který zkoumá válečné zločiny. Neměli jste ty videokazety odevzdat?

Teoreticky ano, ale zrovna tohle byly záběry, které někdo nahrál z televizních reportáží, takže v podstatě v té době byly volně dostupné. Ale dostal jsem se i k nějakým neveřejným záznamům. Nevyprávím to tady jako nějakou senzaci, jen se snažím o co nejvěrnější vykreslení toho, v čem jsme tam denně žili a jak nás to tehdy ovlivňovalo. To byly přesně ty chvíle, kdy si říkáš: „Ty vole, to válčení je fakt strašný!“ To není, jako když se díváš na dvojku *Ramba*. Tahle válka byla setsakramentsky reálná a Česka se dotýkala velice blízko. Musíme si uvědomit, že od hranice ČR to bylo k nejsevernějším místům bojů jen pár set kilometrů. Střílelo se nám prakticky za barákem. To nebyla žádná druhá strana světa, nějaká banánová republika. A hlavně se tam mezi sebou řezali lidé, kteří nám byli kulturně velmi blízko. V tu chvíli si uvědomíš, že podobný konflikt se klidně může stát i u nás.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Jaroslav Fiedor: S prstem na spoušti.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.